

การแพร่ระบาดของยาเสพติดประเภทใบพืชรกระท่อมในชุมชนบ้านยาว หมู่ที่ 1 ตำบลราตาปันยัง อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี¹

ร.ต.อ.เฉลิมชัย นาคคำ²

ผศ.ดร.มุฮัมหมัดอิลียาส ญาปริง³

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาทัศนคติของประชาชนในชุมชนบ้านยาว หมู่ที่ 1 ตำบลราตาปันยัง อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี ที่มีต่อการแพร่ระบาดของยาเสพติดประเภทใบพืชรกระท่อม 2) เพื่อศึกษาผลกระทบที่เกิดจากการแพร่ระบาดของยาเสพติดประเภทใบพืชรกระท่อม ในชุมชนบ้านยาว หมู่ที่ 1 ตำบลราตาปันยัง อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี 3) เพื่อเสนอแนะแนวทางและวิธีการในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติดประเภทใบพืชรกระท่อม ในชุมชนบ้านยาว หมู่ที่ 1 ตำบลราตาปันยัง อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ประกอบด้วย 5 กลุ่ม คือ 1) เจ้าหน้าที่ภาครัฐที่รับผิดชอบพื้นที่ชุมชนบ้านยาว จำนวน 10 คน 2) ผู้นำชุมชน จำนวน 2 คน 3) ประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนบ้านยาว จำนวน 10 คน 4) ผู้ที่เคยถูกจับกุมในคดียาเสพติด ประเภทใบพืชรกระท่อม จำนวน 5 คน 5) ผู้ที่ไม่เคยถูกจับกุม แต่มีพฤติกรรมยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด ประเภทใบพืชรกระท่อม จำนวน 5 คน ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา ได้จากการศึกษาจากเอกสาร โดยการศึกษาค้นคว้าและวิเคราะห์จากหนังสือ ตำราทางวิชาการ เอกสารประกอบการเรียน วารสาร วิทยานิพนธ์และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่างๆ และจากการศึกษาข้อมูลและข้อเท็จจริงเพื่อนำมาวิเคราะห์อธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ศึกษาโดยใช้แบบสอบถาม ผลการศึกษาสรุปได้ดังนี้

1. ทัศนคติของประชาชนในชุมชนบ้านยาว หมู่ที่ 1 ตำบลราตาปันยัง อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี ที่มีต่อการแพร่ระบาดของยาเสพติดประเภทใบพืชรกระท่อม ได้ให้ความเห็นว่า สาเหตุหลักของการแพร่ระบาดคือ ใบพืชรกระท่อมมีราคาถูก หาซื้อได้ง่าย และกลุ่มพ่อค้าต้องการสร้างรายได้จากการขายใบพืชร ภูมิประเทศของชุมชนบ้านยาวส่วนมากจะเป็นป่าเขา ทำให้การตรวจตราของเจ้าหน้าที่ภาครัฐเป็นไปได้ยาก อีกทั้งยังมีปัญหาความไม่สงบของผู้ก่อการร้ายในพื้นที่ ทำให้เป็นช่องว่างให้กลุ่มผู้ค้าและกลุ่มผู้เสพสามารถลักลอบจำหน่ายและเสพยาเสพติดประเภทใบพืชรกระท่อมได้ง่ายยิ่งขึ้น

เพื่อนเป็นแรงจูงใจที่สำคัญที่สุดที่ทำให้เสพยาเสพติดประเภทใบพืชรกระท่อมเพราะมีชีวิตความเป็นอยู่และมีความชอบที่เหมือนกัน จึงกลายเป็นการเลียนแบบครอบครัวมีบทบาทสำคัญที่สุดในการแก้ไขปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติดประเภทใบพืชรกระท่อม หากครอบครัวดูแลเอาใจใส่

¹ บทความเรียบเรียงจากการค้นคว้าอิสระ เรื่อง “การแพร่ระบาดของยาเสพติดประเภทใบพืชรกระท่อมในชุมชนบ้านยาว หมู่ที่ 1 ตำบลราตาปันยัง อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี” ซึ่งได้ผ่านการสอบเรียบร้อยแล้ว โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษา คือ ผศ.ดร.มุฮัมหมัดอิลียาส ญาปริง

² นักศึกษาปริญญาโท โครงการหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาสหวิทยาการเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น) มหาวิทยาลัยรามคำแหง

³ อาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระ

บุตรหลาน ปลูกฝังความคิดที่ดี และให้ตระหนักถึงพิษภัยหรือโทษของปัญหาดังกล่าว จะทำให้ชุมชนเข้มแข็งและไม่เกิดปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติดประเภทใบพืชรกระท่อมได้ในระยะยาว

2. ผลกระทบที่เกิดจากการแพร่ระบาดของยาเสพติดประเภทใบพืชรกระท่อมในชุมชนบ้านยาว หมู่ที่ 1 ตำบลราตาปันยัง อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี ส่วนใหญ่มีความเห็นว่า จะส่งผลกระทบต่อตนเองและครอบครัว ชุมชน ศาสนาและเศรษฐกิจ

3. ข้อเสนอแนะแนวทางและวิธีการในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติดประเภทใบกระท่อมในชุมชนบ้านยาว หมู่ที่ 1 ตำบลราตาปันยัง อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานีคือ สร้างสถาบันครอบครัวให้อบอุ่นฝึกหรือสอนอาชีพ สร้างโอกาสทางการศึกษาสร้างกิจกรรมที่น่าสนใจ เพื่อให้คนในชุมชนใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ให้ความรู้เกี่ยวกับโทษ และผลเสียที่เกิดจากการแพร่ระบาดของยาเสพติดประเภทใบพืชรกระท่อม และเร่งกวาดล้างจับกุมแหล่งจำหน่ายใบพืชรกระท่อม

บทนำ

ความเป็นมา และความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันปัญหายาเสพติดเป็นภัยคุกคามต่อความมั่นคงของหลายประเทศทั่วโลกสำหรับประเทศไทยนั้น ปัญหายาเสพติดได้ก่อให้เกิดผลกระทบในวงกว้าง โดยเฉพาะด้านเศรษฐกิจและสังคม รัฐต้องสูญเสียงบประมาณของชาติเป็นจำนวนมหาศาลทุกปีเพื่อการป้องกันและปราบปรามปัญหาดังกล่าว

ยาเสพติดที่นิยมใช้กันของกลุ่มวัยรุ่นในจังหวัดชายแดนภาคใต้มากที่สุด คือ ใบกระท่อม รองลงมา คือ ยาบ้า จะเห็นได้ว่า ใบพืชรกระท่อมมีผลกระทบในวงกว้างและนักเรียนอาจเนื่องมาจากมีราคาถูกและทำให้เกิดอาการเคลิบเคลิ้มได้เช่นเดียวกับสารเสพติดอื่นใบกระท่อมได้ถูกนำมาเป็นสารตั้งต้นสำคัญของยาเสพติดชนิด “สี่คูณร้อย” โดยมักนิยมนำน้ำกระท่อมต้ม ผสมกับโค้กยากันยุง และยาแก้ไอ (สี่คูณร้อย) ซึ่งวัยรุ่นในพื้นที่นิยมเสพเป็นแฟชั่นสังสรรค์ในกลุ่มเพื่อนตามร้านน้ำชา เพื่อให้รู้สึกสนุกสนานคึกคักมีเมามา

จากสถิติผลการปราบปรามยาเสพติดของสถานีตำรวจภูธรราตาปันยัง อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี ตั้งแต่เดือนตุลาคม-ธันวาคม 2560 มีการจับกุมยาเสพติดทั้งหมด 25 คดี โดยมีสถานที่ที่ผู้ต้องหาถูกจับกุมคือภายในชุมชนบ้านยาวจำนวน 6 คดี จะเห็นได้ว่าการแพร่ระบาดของยาเสพติดประเภทใบพืชรกระท่อมในชุมชนบ้านยาวยังคงมีอย่างต่อเนื่อง ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจในการศึกษาในเรื่องของการแพร่ระบาดของยาเสพติดประเภทใบพืชรกระท่อมในชุมชนบ้านยาว หมู่ที่ 1 ตำบลราตาปันยัง อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี เพื่อที่จะเป็นแนวทางและหาวิธีการป้องกันการแพร่ระบาดของยาเสพติดประเภทใบพืชรกระท่อมได้อย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาทัศนคติของประชาชนในชุมชนบ้านยาว หมู่ที่ 1 ตำบลราตาปันยัง อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี ที่มีต่อการแพร่ระบาดของยาเสพติดประเภทใบพืชรกระท่อม

2. เพื่อศึกษาผลกระทบที่เกิดจากการแพร่ระบาดของยาเสพติดประเภทใบพืชรกระท่อม ในชุมชนบ้านยาว หมู่ที่ 1 ตำบลราตาปันยัง อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี

3. เพื่อเสนอแนะแนวทางและวิธีการในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติดประเภทใบพืชรกระท่อม ในชุมชนบ้านยาว หมู่ที่ 1 ตำบลราตาปันยัง อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี

วิธีดำเนินการศึกษา

1. การศึกษาจากเอกสาร โดยการศึกษาค้นคว้าและวิเคราะห์จากหนังสือ ตำราทางวิชาการ เอกสารประกอบการเรียน วารสาร วิทยานิพนธ์และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่างๆ รวมทั้งแหล่งข้อมูลข่าวสารอื่นๆ เพื่อนำมาอ้างอิงประกอบการศึกษา
2. การศึกษาวิจัยภาคสนาม เป็นการศึกษาข้อมูลและข้อเท็จจริงเพื่อนำมาวิเคราะห์อธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ศึกษา โดยใช้แบบสอบถาม

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

สรุปผลการศึกษา

การวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์ที่แตกต่างกัน จำนวน 2 ชุด ดังนี้

- 1.แบบสัมภาษณ์สำหรับเจ้าหน้าที่ภาครัฐ , ผู้นำชุมชน และประชาชน

จากการสัมภาษณ์พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุ 31 – 40 ปี ระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี อาชีพรับราชการ มีประสบการณ์ในการทำงาน/ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน 10 ปีขึ้นไป มีทัศนคติต่อการแพร่ระบาดของยาเสพติดประเภทใบพืชรกระท่อมว่า สาเหตุหลักคือ ราคาถูก หาซื้อได้ง่าย และกลุ่มพ่อค้ารายย่อยมองเห็นช่องทางในการสร้างรายได้จากการขายใบพืชรกระท่อม ผู้เสพยาเสพติดประเภทใบพืชรกระท่อมในชุมชนเป็นกลุ่มวัยรุ่นที่มีปัญหาส่วนตัว ทั้งปัญหาด้านครอบครัวและปัญหาการว่างงาน เนื่องจากได้รับการศึกษาน้อย จึงทำให้ไม่มีงานทำ ครอบครัวมีบทบาทสำคัญที่สุดในการแก้ไขปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติดประเภทใบพืชรกระท่อม จะทำให้ชุมชนเข้มแข็งและไม่เกิดปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติดประเภทใบพืชรกระท่อมได้ในระยะยาว

ในด้านผลกระทบที่เกิดจากการแพร่ระบาดของยาเสพติดประเภทใบพืชรกระท่อมในชุมชนบ้านยาว หมู่ที่ 1 ตำบลราตาปันยัง อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานีจะส่งผลกระทบต่อตนเองและครอบครัว โดยจะทำให้มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ทรุดโทรม ส่วนผลกระทบต่อชุมชน จะทำให้ชุมชนไม่น่าอยู่ เป็นแหล่งมั่วสุมของกลุ่มผู้ค้าและผู้เสพยาเสพติดประเภทใบพืชรกระท่อม ขาดบุคลากรที่มีคุณภาพและเป็นการเพิ่มภาระงานให้ชุมชนอีกด้วย

นอกจากนี้ยังส่งผลกระทบต่อศาสนา คือ ทำให้ประชาชนในชุมชนไม่เห็นความสำคัญของการประกอบศาสนกิจ ไม่มีศาสนาที่ใช้อย่างจริงจัง ส่งผลให้สามารถกระทำความผิดต่างๆ ได้ง่ายขึ้นและส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจในชุมชน คือ ชุมชนเสื่อมเสียชื่อเสียงทั้งทางด้านชีวิตความเป็นอยู่และความปลอดภัยของคนในชุมชน ทำให้มีการย้ายถิ่นกันสูงขึ้น และส่งผลกระทบต่อกลุ่มคนที่ไม่กล้าเข้ามาลงทุนทำธุรกิจในพื้นที่อีกด้วย

ข้อเสนอแนะแนวทางและวิธีการในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติดประเภทใบกระท่อมในชุมชนบ้านยาว หมู่ที่ 1 ตำบลราตาปันยัง อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี กลุ่ม

ประชากรได้ให้ความเห็นว่า ต้องเริ่มต้นที่ครอบครัว ต้องสร้างสถาบันครอบครัวให้อบอุ่น ร่วมมือกัน สอดส่องดูแลพฤติกรรมของบุคคลในครอบครัว ชุมชนและบุคคลที่เข้ามาในพื้นที่ และให้ความรู้เกี่ยวกับโทษ ผลเสียที่เกิดขึ้น และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการเสพยาเสพติดประเภทพืชใบกระท่อม หรืออาจจะจัดกิจกรรมให้แก่เยาวชนและประชาชนในชุมชนเพื่อใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์

2. แบบสัมภาษณ์สำหรับผู้เสพ/เคยเสพยาเสพติดประเภทใบพืชกระท่อม

จากการสัมภาษณ์พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุ 21 – 30 ปี สถานภาพโสด ระดับ การศึกษาระดับประถมศึกษา อาชีพรับจ้างทั่วไป รายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่ำกว่า 6,000 บาทมีทัศนคติต่อ การแพร่ระบาดของยาเสพติดประเภทใบพืชกระท่อมว่าเพื่อนเป็นแรงจูงใจที่สำคัญที่สุดที่ทำให้เสพยา เสพติดประเภทใบพืชกระท่อม เห็นเพื่อนทำก็เลยทำตาม และไม่คิดว่าตัวเองจะติดยาเสพติดประเภท ใบพืชกระท่อมและส่วนใหญ่จะมีคนในครอบครัวใช้ยาเสพติดประเภทใบพืชกระท่อมเพื่อให้สามารถ ทำงานกลางแดดได้นานขึ้นมีเรี่ยวแรงในการทำงานและไม่เหนื่อยง่าย ส่วนใหญ่ไม่มีความรู้ ความ เข้าใจถึงโทษของสารเสพติดประเภทใบพืชกระท่อมคิดว่าการเสพยาเสพติดประเภทใบพืชกระท่อม เป็นเรื่องปกติธรรมดาของคนในชุมชนสาเหตุที่ใช้ยาเสพติดประเภทใบพืชกระท่อม คือ ต้องการเพิ่ม ประสิทธิภาพในการทำงานโดยจะใช้วิธีการต้มและผสมกับยาแก้ไอ โค้ก และส่วนผสมอื่นๆ (4x100) เพื่อกลบรสชาติขมของใบพืชกระท่อม ทำให้กินได้ง่าย และมีรสชาติอร่อยยิ่งขึ้น

ผลกระทบที่เกิดจากการแพร่ระบาดของยาเสพติดประเภทใบกระท่อมในชุมชนบ้านยาว หมู่ ที่ 1 ตำบลราตาปันยัง อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานีจะส่งผลกระทบต่อตนเอง ครอบครัว และ ชุมชน คือ เสียเงิน เสียเวลา เสียสุขภาพ มีปัญหาครอบครัว และชุมชนได้รับความเดือดร้อน เพราะมี ปัญหาการลักขโมย และเสียชื่อเสียงของชุมชน

ข้อเสนอแนะแนวทางและวิธีการในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติด ประเภทใบกระท่อมในชุมชนบ้านยาว หมู่ที่ 1 ตำบลราตาปันยัง อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานีคือ อยากรให้มีการสอนอาชีพ สร้างโอกาสทางการศึกษาสร้างกิจกรรมที่น่าสนใจเพื่อให้คนในชุมชนใช้เวลา ว่างให้เกิดประโยชน์ให้ความรู้เกี่ยวกับโทษ และผลเสียที่เกิดจากการแพร่ระบาดของยาเสพติด ประเภทใบพืชกระท่อม และเร่งกวาดล้างจับกุมแหล่งจำหน่ายใบพืชกระท่อม

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการศึกษา

1. ควรให้มีการรณรงค์ ให้ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้ยาเสพติดประเภทใบพืช กระท่อมอย่างทั่วถึงแก่ประชาชน
2. ควรส่งเสริมและปลูกฝังทัศนคติเกี่ยวกับการคบเพื่อนให้มากยิ่งขึ้น
3. ควรส่งเสริมและสนับสนุนให้ครอบครัว มีบทบาทสำคัญในการป้องกันปัญหาการแพร่ ระบาดของยาเสพติดประเภทใบพืชกระท่อม
4. ผู้นำชุมชนหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรเน้นการแก้ปัญหาในด้านสภาพแวดล้อมในชุมชน และส่งเสริมให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง
5. ควรมีการส่งเสริมการประสานงานระหว่างองค์กรเอกชน หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ให้มีการ ดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติดประเภทใบพืชกระท่อมในชุมชน อย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยศึกษาถึงแนวทางการดำเนินการให้ประชาชนเกิดความตระหนักถึงความสำคัญของการเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการกับปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติดประเภทใบพืชกระท่อมในชุมชน
2. ควรศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการเสพยาเสพติดประเภทใบพืชกระท่อมของผู้เสพยาอย่างละเอียด เพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาในระยะยาว
3. ควรมีการศึกษาทดลองคุณสมบัติของใบพืชกระท่อม เพื่อที่จะนำใบพืชกระท่อมมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด

บรรณานุกรม

- กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข. (2544). คู่มือวิทยาการหลักสูตรการช่วยเหลือด้านสุขภาพจิต และป้องกันสารเสพติดในวัยรุ่น. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- เกษมศานต์ โชติชาครพันธุ์, พันตำรวจโท และคณะ. (2552). โครงการประเมินผลการปราบปราม ยาเสพติดรายสำคัญตามนโยบายรัฐบาล (รายงานผลการวิจัย). กรุงเทพฯ : สถาบันบัณฑิต พัฒนบริหารศาสตร์
- “ซู ปราบยาเสพติด วาระแห่งอาเซียน”. กรุงเทพธุรกิจ, น.2.
- นงคราญ ธาราทิพยกุล. (2547). พิษภัยหรือโทษของสารเสพติด. กรุงเทพฯ : โรงเรียนศึกษานารี.
- นันทชนก วงษ์สมุทร. (2560, 28 พฤษภาคม). ยาเสพติด : อีกร้ายร้ายของคนปลายด้ามขวาน. ปีซีไทย. สืบค้น 3 กุมภาพันธ์ 2561 จาก <http://www.bbc.com/thai/thailand-40075113>
- บุญมี แก้วจันทร์. (2551). การมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด กรณีศึกษา อำเภอเชียงรุ่ง จังหวัดเชียงราย. (รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัย แม่ฟ้าหลวง. เชียงราย
- ประเภทของยาเสพติด. (2561). สืบค้น 21 กุมภาพันธ์ 2561 จาก <https://sites.google.com/site/payhayasephtidnichumchn/prapheth-khxng-ya-seph-tid>
- วจิรา ชุตติคุณพงศ์. (2553). โครงการมีสติสานใจ ป้องกันภัยยาเสพติด. วารสารออนไลน์ กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค 4 ส่วนหน้า. ศูนย์ประชาสัมพันธ์. สืบค้น 24 มกราคม 2561 จาก http://www.southpeace.go.th/column/column_531221.htm
- สมเกียรติ ตั้งกิจวานิชย์ และคณะ. (2544). นิติศาสตร์ของระบบยุติธรรมทางอาญาของไทย (รายงานผลการวิจัย). กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- สาวิตรี อัจฉรงค์กรชัย และคณะ. (2548). พิษกระท่อมในสังคมไทย. กรุงเทพฯ : สำนักงาน งบประมาณความช่วยเหลือด้านการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด.
- สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. (2560). พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ.2522. สืบค้น 16 กุมภาพันธ์ 2561 จาก <http://web.krisdika.go.th/data/law/law2/%c207/%c207-20-2522-001.pdf>.
- สำนักพัฒนาการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด. (2544). รูปแบบการบำบัดรักษายาเสพติด. กรุงเทพฯ : สำนักงาน ป.ป.ส.
- สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ภาค 9. (2560). สถานการณ์ยาเสพติด ในพื้นที่ภาคใต้ตอนล่าง ห้วงตุลาคม 2559 – มีนาคม 2560. สืบค้น 3 กุมภาพันธ์ 2561 จาก <https://www.oncb.go.th/สถานการณ์ยาเสพติดในพื้นที่ภาคใต้ตอนล่าง ห้วงตุลาคม 2559 - มีนาคม 2560>
- สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด. (2542). ยุทธศาสตร์ราชรัฐ-รัฐร่วมใจ ต้านภัยยาเสพติด. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด

บรรณานุกรม (ต่อ)

- สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด. (2556). สรุบบประมาณแผนงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดเชิงบูรณาการ ปีงบประมาณ พ.ศ.2542-2556. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด.
- สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด. (2561). แผนประชารัฐร่วมใจปลอดภัยยาเสพติด พ.ศ.2561. สืบค้น 21 มกราคม 2561 จาก <http://ppb.moi.go.th/midev03/?catalogy=news&id=1873&flag=.html>
- สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา. (2546). เอกสารเผยแพร่เรื่อง ยาเสพติดให้โทษ. กรุงเทพฯ : กองพัฒนาศักยภาพผู้บริโภค.
- ศิรินทร์ยา สิทธิชัย. (2560, 3 มิถุนายน) สถานการณ์ยาเสพติดชายแดนใต้ย่ำแย่ ทหารเกณฑ์ฉีมน่วง 30%. กรุงเทพธุรกิจ. สืบค้น 1 กุมภาพันธ์ 2561 จาก <http://bangkokbiznews.com/detail/757851>
- ศูนย์อำนวยการประสานพลังแผ่นดินเอาชนะยาเสพติด. (2546). คู่มือฝึกอบรมวิทยากรโครงการประสานพลังแผ่นดินเอาชนะยาเสพติดในระดับอำเภอ/กิ่งอำเภอ/เขต และในระดับตำบล/เทศบาล/เมืองพัทยา. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์อาสารักษาดินแดน
- อนุวัตร ศรีชญาน. (2550). บทบาทของประชาชนในการมีส่วนร่วมป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดตามแผนปฏิบัติการรวมพลังไทยทั้งชาติ ขจัดยาเสพติด กรณีศึกษา อำเภอเวียงแก่น จังหวัดเชียงราย. (รายงานผลการวิจัย). กรุงเทพฯ : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- อาภาศิริ สุวรรณานนท์ และรัตนา บรรณาธรรม. (2550). ปัจจัยด้านบุคคลที่มีผลต่อการติดยาเสพติดซ้ำ. (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ : สำนักพัฒนาการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด สำนักงาน ป.ป.ส.
- Mananya Wai-umpa. (2555). พฤติกรรมการใช้ใบกระท่อม. สืบค้น 1 มีนาคม 2561 จาก <https://www.gotoknow.org/posts/478695>